

۷ روند جدید در صنعت آموزش

صنعت آموزش در دنیای امروز، تحت تاثیر تحولات گوناگونی قرار گرفته و مدرسان و فعالان این حوزه نیازمند درک عمیق این تغییرات و انطباق با آنها هستند.

ورود هوش مصنوعی و ابزارهای نوین تولید محتوا، نقش سنتی مدرس به عنوان صرفاً تولیدکننده محتوا را کم‌رنگ کرده و ضرورت تمرکز بر ایجاد تغییر در زندگی یادگیرندگان را برجسته ساخته است.

در این میان، باوجود تمامی پیشرفت‌های فناوری، تاثیرات منفی نیز بر کیفیت آموزش داشته و چالش‌های جدیدی در مقابل فعالان این عرصه قرار گرفته است.

در این مقاله، بر اساس صحبت‌های ژان بقوسیان در ویدیو «هفت روند جدید در صنعت آموزش»، به بررسی این هفت روند و راهکارهای مواجهه با آنها خواهیم پرداخت.

۱. کاهش زمان تمرکز افراد

یکی از بارزترین تغییرات در صنعت آموزش، کاهش چشمگیر زمان تمرکز افراد بر یادگیری و آموزش است.

در گذشته، افراد زمان بیشتری را به تماشای محتوای آموزشی طولانی اختصاص می‌دادند؛ اما امروزه این میزان به‌طور قابل‌توجهی کاهش یافته است.

در محتوای کوتاه، مانند ویدیوهای شبکه‌های اجتماعی، میانگین زمان توجه به حدود ۳ ثانیه رسیده است و افراد در همین مدت کوتاه تصمیم می‌گیرند آیا محتوا ارزش دیدن دارد یا خیر.

در مورد محتوای طولانی‌تر، این عدد به ۷ تا ۱۱ دقیقه محدود شده است.

تحقیقات نشان می‌دهد حتی در آپارات، میانگین زمان دیده‌شدن ویدیوهای آموزشی ۳۰ دقیقه‌ای تا یک‌ساعته، کمتر از ۶ دقیقه است.

این روند، چالش بزرگی برای مدرسان ایجاد می‌کند؛ زیرا فرصت بسیار کمی برای جلب‌توجه مخاطب و انتقال مفاهیم دارند. برای مواجهه با این چالش، راهکارهای مختلفی پیشنهاد شده است:

آموزش با ریزمحتوا (Micro content)

ارائه آموزش در قالب ویدیوهای کوتاه چنددقیقه‌ای که هر کدام مبحثی کامل را توضیح می‌دهند.

به‌عنوان مثال، یک دوره آموزش تصویربرداری می‌تواند به‌جای جلسات طولانی، از ویدیوهای کوتاه ۵ تا ۸ دقیقه‌ای با موضوعات مجزا تشکیل شود.

این روش امکان دسترسی سریع‌تر مخاطب به مطالب خاص را نیز فراهم می‌سازد. با این حال، باید توجه داشت مخاطبی که یک دوره آموزشی جامع را خریداری کرده است، انتظار مواجهه با ریزمحتوا در ابتدای آموزش را ندارد.

طراحی جذاب آموزش

استفاده از ظاهر گرافیکی جذاب، نوع ادبیات مناسب در ابتدای درس و حذف مقدمه‌های غیرضروری می‌تواند به جذب و حفظ توجه مخاطب کمک کند.

مدل «زوم‌این زوم‌اوت» که در آن ابتدا نمایی کلی از مطالب ارائه شده و سپس در جلسات بعد به جزئیات پرداخته می‌شود نیز در آموزش پیشنهاد شده است.

برای مثال در یک دوره آموزش عکاسی، ابتدا می‌توان یک ویدیوی هفت یا هشت دقیقه‌ای از روند کلی فیلم‌برداری و نهایی‌شدن آن به تصویر کشیده، سپس در ویدیوهای بعدی به آموزش گام‌به‌گام مراحل آن بپردازیم.

بسته‌های کوچک‌تر

برای افزایش میانگین زمان تمرکز افراد بهتر است برای هر بسته آموزشی بزرگ و اصلی، بسته‌های کوچک‌تر نیز در نظر بگیرید؛ مثلاً اگر شخص دنبال نتیجه نهایی از دوره است، خیلی راحت بتواند به آن بخش مراجعه کرده و نتیجه مورد نظر خود را پیدا کند.

طراحی ماژولار

طراحی مباحث آموزشی باید تا حد امکان مستقل و بدون نیاز به تماشای دروس قبلی و بعدی باشد.

این روش همچنین می‌تواند به روزرسانی دوره را برای مدرسان آسان‌تر و امکان ساخت ویدیوی جدید بدون در نظر گرفتن ساختارهای قبلی را فراهم سازد.

حذف حواس پرتی‌ها

در محتوای آموزشی ویدیویی، حذف عناصر بصری غیرضروری و تمرکز بر مدرس و محتوای اصلی می‌تواند از پرت‌شدن حواس مخاطب جلوگیری کند.

استفاده از پس‌زمینه‌های ساده و یکدست (White Room) در تولید محتوای آموزشی توصیه می‌شود.

۲. کاهش توجه افراد

روند دیگری که صنعت آموزش با آن مواجه است، کاهش توجه افراد حین آموزش است؛ یعنی افراد ممکن است در یک کلاس حضوری یا وبینار حضور داشته باشند؛ اما ذهن آن‌ها درگیر موضوع دیگری باشد و به مطالب ارائه‌شده توجه کافی نکنند.

این موضوع حتی در آموزش‌های حضوری نیز مشهود است، به طوری که اغلب سوالاتی که پرسیده می‌شود، مطالبی هستند که چند دقیقه قبل توسط مدرس توضیح داده شده‌اند.

برای مقابله با این موضوع، راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود:

- **کاهش پیچیدگی‌ها و تمرکز بر سادگی:** ارائه مطالب به صورت ساده، قابل فهم و با جملات کوتاه می‌تواند به درک بهتر و حفظ توجه مخاطب کمک کند. اجتناب از ارائه اطلاعات بی‌مورد و پیچیده که باعث سردرگمی مخاطب شود، ضروری است.
- **برجسته‌سازی مطالب مهم:** تاکید بر نکات کلیدی، مکتب کردن قبل از بیان آن‌ها و درخواست از مخاطب برای یادداشت برداری می‌تواند توجه آن‌ها را جلب کند.
- **تکرار نکات مهم:** تکرار مطالب در طول آموزش به تثبیت آن‌ها در ذهن مخاطب کمک می‌کند.
- **کمک به یادداشت برداری:** درخواست از مخاطبان برای تهیه قلم و کاغذ در ابتدای آموزش و راهنمایی آن‌ها برای یادداشت نکات مهم می‌تواند سطح توجه آن‌ها را افزایش دهد.
- **گرفتن بازخورد:** پرسیدن سوالات ساده از مطالب ارائه شده در حین آموزش، به ویژه در محیط‌های حضوری یا زنده، می‌تواند میزان توجه مخاطبان را ارزیابی کرده و آن‌ها را به تمرکز بیشتر ترغیب کند.
- **ساده‌سازی مطلب با مثال‌های تصویری واضح:** استفاده از مثال‌های عینی و قابل تصور می‌تواند مفاهیم پیچیده را ساده‌سازی کرده و به درک بهتر آن‌ها کمک کند؛ مثلاً تفاوت بین چت بات و ایجنت هوش مصنوعی با تشبیه آن‌ها به منشی و کارمند فنی یک شرکت، نمونه‌ای از این روش است. (مثلاً تشبیه تفاوت

چت‌بات و ایجینت هوش مصنوعی به منشی و کارمند یک شرکت، نمونه‌ای از این روش است).

۳. ترجیح تفریح به یادگیری

در دنیای امروز، بسیاری از افراد تفریح و سرگرمی را به یادگیری و آموزش ترجیح می‌دهند.

ارزش یادگیری در برخی جوامع کاهش یافته و افراد تمایل بیشتری به گذراندن وقت با فعالیت‌های لذت‌بخش دارند.

برای غلبه بر این روند، لازم است آموزش‌ها از حالت محض و خشک (خشک و تئوریک) خارج شده و جنبه‌های تفریحی نیز در آن‌ها گنجانده شود.

راهکارهای لذت‌بخش کردن آموزش عبارتند از:

- **برگزاری تورهای آموزشی:** ترکیب آموزش با سفر و حضور در مکان‌های جذاب و متفاوت می‌تواند تجربه یادگیری را لذت‌بخش‌تر کند.
- **آموزش با بازی:** استفاده از بازی‌ها و فعالیت‌های سرگرم‌کننده، به‌ویژه برای کودکان و افراد با نیازهای ویژه، می‌تواند یادگیری را جذاب‌تر و موثرتر کند؛ حتی مباحث مدیریتی و فروش نیز می‌توانند از طریق بازی‌های متفاوت آموزش داده شوند.
- **برگزاری مسابقه:** ایجاد رقابت و ارائه پاداش در طول آموزش می‌تواند انگیزه و مشارکت مخاطبان را افزایش دهد.
- **داستان‌گویی:** انتقال مفاهیم آموزشی در قالب داستان‌های جذاب می‌تواند هم لذت‌بخش باشد و هم به ماندگاری مطالب در ذهن مخاطب کمک کند.
- **بررسی موردی (Case Study):** تحلیل موارد واقعی و موفق مرتبط با موضوع آموزش به‌جای گزینه‌های انتزاعی، آموزش را جذاب‌تر و درک مطالب را برای مخاطب ملموس‌تر می‌سازد.

• **طراحی آموزشی معماگونه:** ارائه آموزش در قالب معمایی که مخاطبان برای یافتن پاسخ آن باید تا انتهای آموزش همراه باشند، حس کنجکاوی و لذت را برمی‌انگیزد.

علاوه بر این، پنج اصل برای ارائه لذت‌بخش‌تر آموزش مطرح شده است:

• **شارژ:** ایجاد شارژ احساسی (نشان‌دادن ویدیوهای مرتبط و احساس‌برانگیز)، شارژ فکری (طرح معما یا سوالات چالشی) و شارژ فیزیکی (انجام حرکات کششی کوتاه) در طول آموزش.

• **چالش:** درگیرکردن مخاطبان در چالش‌ها و پروژه‌های عملی مرتبط با موضوع آموزش. کارگاه‌های آموزشی که افراد به‌طور عملی روی پروژه‌ها کار می‌کنند، نمونه‌هایی از این اصل هستند.

• **کاربرد:** بیان کاربرد عملی مطالب آموزش داده شده و چگونگی کمک آن‌ها به زندگی و کار مخاطبان.

• **جشن:** ایجاد فضایی شاد و مفرح در آموزش با استفاده از شوخی، موسیقی و پذیرایی‌های مناسب.

• **انگیزش:** ایجاد انگیزه در مخاطبان برای به‌کارگیری آموخته‌ها و ایجاد تغییر در زندگی خود.

۴. حرکت از وبینارها به پخش‌های زنده (Webcasts)

روند دیگری که در صنعت آموزش در حال شکل‌گیری است، حرکت از وبینارهای سنتی سمت پخش‌های زنده حرفه‌ای‌تر (Webcasts) است.

مخاطبان امروزی دیگر تمایلی به تماشای اسلایدهای پاورپوینت و شنیدن صدای مدرس در یک وبینار ساده ندارند. آن‌ها انتظار یک تجربه بصری جذاب و حرفه‌ای، شبیه به برنامه‌های تلویزیونی با دکور مناسب، نوشته‌های متحرک و جلوه‌های ویژه را دارند.

برای ایجاد پخش‌های زنده جذاب‌تر، استفاده از نرم‌افزارهایی مانند SplitCam پیشنهاد می‌شود.

این نرم‌افزار به مدرس امکان می‌دهد بدون نیاز به تجهیزات حرفه‌ای، عناوین متحرک، فیلم، افکت و تصاویر را به وبینار خود اضافه کرده و تجربه بصری جذاب‌تری برای مخاطبان فراهم سازد.

برگزاری کوییزهای تعاملی حین پخش زنده نیز می‌تواند به افزایش مشارکت و لذت مخاطبان کمک کند. وبینارهای خسته‌کننده دیگر جایگاهی در دنیای آموزش نخواهند داشت و مدرسان باید به سمت تولید پخش‌های زنده حرفه‌ای حرکت کنند.

۵. اهمیت بیشتر آموزش تعاملی

آموزش‌های یک‌طرفه و انفعالی که مخاطب فقط به شنیدن مطالب می‌پردازد، دیگر جذابیت چندانی ندارند.

افراد از دوران کودکی با چنین آموزش‌هایی (مانند نصیحت‌های یک‌طرفه والدین) مواجه بوده‌اند و تمایلی به تکرار آن در محیط‌های آموزشی ندارند. آموزش‌های تعاملی که مخاطب فعالانه در فرایند یادگیری شرکت می‌کند، از اهمیت بیشتری برخوردار شده‌اند.

راهکارهای ایجاد آموزش تعاملی عبارتند از:

• **طرح سوال و دریافت پاسخ:** پرسیدن سوالات مرتبط با موضوع آموزش و دریافت نظرات و پاسخ‌های مخاطبان.

• **برگزاری آزمون‌ها و کوییزها:** گنجاندن آزمون‌ها و کوییزهای کوتاه در طول آموزش برای سنجش میزان درک مخاطبان و ایجاد تعامل. این کار حتی در آموزش‌های ویدیویی نیز قابل‌انجام است.

• **ارائه محتوای شخصی‌سازی شده:** طراحی آموزش به‌گونه‌ای که محتوای ارائه شده بر اساس پاسخ‌ها و ویژگی‌های مخاطب تغییر کند. به‌عنوان مثال، در ابتدای

آموزش از مخاطب پرسیده شود آیا کارآفرین، دانشجو یا کارمند است؛ سپس مثال‌ها و محتوای بعدی بر این اساس ارائه شوند.

• **ایجاد امکان انتخاب گام بعدی یادگیری:** طراحی آموزش به‌گونه‌ای باشد که مخاطب گام بعدی یادگیری را خودش انتخاب کند.

حتی در آموزش‌های حضوری نیز باید تعامل کافی با مخاطبان در نظر گرفته شود و هر چند دقیقه یک‌بار از آن‌ها خواسته شود نظر خود را بیان کنند یا به سوالی پاسخ دهند.

۶. توقع راه‌حل جامع (Total Solution)

افرادی که دنبال یادگیری جدی هستند، دیگر به آموزش‌های مقطعی، کوتاه و ارزان بسنده نمی‌کنند.

آن‌ها توقع دارند آموزش‌ها راه‌حل جامعی برای مشکلات ارائه دهند و حتی فراتر از خود آموزش، در زمینه‌های مرتبط نیز به آن‌ها کمک شود. به‌عنوان مثال، اگر کسی آموزش ساخت سایت را می‌بیند، توقع دارد درمورد تهیه دامنه و هاست نیز راهنمایی دریافت کند.

ویژگی راه‌حل‌های جامع عبارتند از:

• **نتیجه‌محور بودن:** تمرکز بر ارائه مطالبی که به مخاطب کمک کند به نتیجه دلخواه برسد. در این نوع آموزش‌ها، از پرداختن به جزئیات غیرضروری و تاریخچه موضوع خودداری می‌شود و بر کاربردهای عملی تأکید می‌گردد.

• **کامل و گام‌به‌گام بودن:** ارائه آموزش به صورت جامع و با جزئیات کامل، به طوری که مخاطب برای انجام هر مرحله راهنمایی لازم را دریافت کند. بیان جملاتی مانند «خودتان در گوگل جستجو کنید» در این نوع آموزش‌ها پذیرفته نیست.

• **کاهش ترس از اقدام:** کمک به مخاطبان برای غلبه بر ترس از شروع و برداشتن اولین قدم‌ها. در ابتدای آموزش، نشان‌دادن اینکه انجام یک کار حتی با کیفیت

اولیه پایین چقدر می‌تواند ساده باشد، موثر است.

• **قیمت بالاتر:** تعیین قیمت بالاتر برای آموزش‌های جامع می‌تواند تعهد و انگیزه بیشتری برای اجرای مطالب در مخاطبان ایجاد کند.

• **طولانی‌مدت بودن:** دستیابی به نتایج مطلوب در بسیاری از زمینه‌ها نیازمند زمان است، بنابراین آموزش‌های جامع معمولاً طولانی‌مدت هستند و به مخاطبان فرصت تست و دریافت بازخورد می‌دهند.

• **پشتیبانی و مشاوره:** ارائه پشتیبانی برای پاسخگویی به سوالات کلیشه‌ای و مشاوره برای حل مشکلات خاص هر فرد.

در بازار آموزش، نوعی دوقطبی شدن در حال رخ‌دادن است؛ افراد یا دنبال آموزش‌های کاملاً رایگان و سطحی هستند یا حاضرند مبالغ قابل‌توجهی برای آموزش‌های عمیق و نتیجه‌بخش پرداخت کنند و طیف میانی ضعیف‌تر شده است.

۷. توجه به محیط شاگرد

آخرین روند مورد بحث، توجه به محیط یادگیرنده و تاثیر آن بر اثربخشی آموزش است. محیط خانوادگی و اجتماعی شاگرد می‌تواند نقش مهمی در میزان موفقیت او در یادگیری و به‌کارگیری آموخته‌ها داشته باشد. نظرات و برخوردهای اطرافیان، تشویق‌نکردن و حامی نبودن و حتی نمایش موفقیت‌های غیرواقعی در رسانه‌های اجتماعی می‌تواند انگیزه یادگیرنده را کاهش دهد.

برای کاهش تاثیرات منفی محیط بر شاگرد، مدرس می‌تواند اقدامات زیر را انجام دهد:

• **ارتباط با خانواده شاگرد:** صحبت با خانواده و رفع نگرانی‌های آن‌ها، توضیح اهداف و مزایای آموزش و درخواست حمایت از شاگرد.

• **تعیین انتظارات واقع‌بینانه:** کمک به خانواده و شاگرد برای درک اینکه یادگیری و تغییر نیازمند زمان و تلاش است و نتایج فوری و چشمگیر همیشه ممکن

نیست.

• **تقدیر از اطرافیان:** قدردانی از حمایت‌های خانواده و اطرافیان شاگرد. ارائه هدایای کوچک به خانواده می‌تواند ذهنیت مثبتی نسبت به فرایند یادگیری ایجاد کند.

• **کاهش اثرگذاری نظرات منفی:** توانمندسازی شاگرد برای مقابله با نظرات منفی و دلسرد کننده اطرافیان. مدرس باید درک کند بسیاری از نزدیکان شاگرد از روی دلسوزی و نگرانی، ممکن است ناخواسته مانع ریسک‌پذیری و تلاش‌های خلاقانه او شوند. تلاش برای ایجاد محیطی حمایتگر برای یادگیرنده، نقش مهمی در موفقیت او خواهد داشت.

صنعت آموزش در حال تحول است و مدرسانی که بتوانند با این هفت روند جدید سازگار شوند، شانس بیشتری برای موفقیت خواهند داشت.

کاهش زمان و توجه مخاطبان، ترجیح تفریح به یادگیری، تغییر نحوه ارائه محتوا، اهمیت تعامل، توقع راه‌حل جامع و تاثیر محیط یادگیرنده، چالش‌هایی هستند که مدرسان امروزی باید با آن روبرو شوند.

با به‌کارگیری راهکارهای ارائه شده در این مقاله، مدرسان می‌توانند آموزش‌هایی جذاب‌تر، موثرتر و نتیجه‌بخش‌تری ارائه داده و در این عرصه رقابتی، جایگاه خود را ارتقا بخشند.

برای رسیدن به سطوح بالاتر، مدرسان باید به‌طور مداوم به تحقیق بپردازند، ارزش ایجاد کنند، بینش عمیق‌تری کسب کنند، فرایندهای آموزشی متفکرانه طراحی کنند و نسبت به خود و مخاطبان سخت‌گیرتر باشند تا نتایج واقعی حاصل شود.